

Provision and Dissemination of Easy-To-Read Materials: An experience

Faezeh Amini

PhD Student, Medical Library and Information Science, Department of Medical Library and Information Science, School of Management and Medical Informatics, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

Hasan Ashrafi-rizi

*. Associate Professor, Medical Library and Information Science, Health Information Technology Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. (Corresponding Author)
Email:hassanashrafi@mng.mui.ac.ir

Received: 2018/01/31

Accepted: 2018/05/03

DOI: 10.22038/jhl.2018.10926

ABSTRACT

Patient education is one of the most important factors for the provision of patients and their families' rights at health centers. Some of the benefits of patient education include: Increasing the level of health literacy, developing self-care skills in chronic diseases, increasing knowledge about conditions, improving the quality of care and helping the patient to achieve more self-sufficiency and reducing health care costs. Medical Librarians can help health professionals and nurses to promote community health by identifying useful information as well as writing them in plain language. This paper reports an experience about creating a nongovernmental center for the provision and dissemination of easy-to-read materials. It is hoped that launching and supporting such centers, in addition to promoting community health, will guarantee the patients' rights to access high quality and authentic health educational resources. This can also provide a field for the participation of various health groups and the activities of graduates of the above fields.

Keywords: Easy to Read Health Materials, Patient Education, Health Personnel, experience

► **Citation:** Amini F, Ashrafi-rizi H. Provision and Dissemination of Easy-To-Read Materials: An experience. *Journal of Health Literacy*. Spring 2018; 3(1): 5-9 .

تهیه و اشاعه مواد خواندنی سلامت به زبان ساده: یک تجربه

چکیده

آموزش بیمار از جمله معیارهای تأمین حقوق بیمار و خانواده‌های آنها در مراکز درمانی است. افزایش سطح سواد سلامت، توسعه مهارت‌های خودمراقبتی در بیماری‌های مزمن، افزایش دانش درباره شرایط بیماری، افزایش کیفیت مراقبت و کمک به بیمار در به دست آوردن خود کفایی بیشتر و کاهش هزینه‌های مراقبت‌های بهداشتی از مزایای آموزش بیمار می باشد. کتابداران و اطلاع رسانی پزشکی می توانند با شناسایی اطلاعات مفید و نیز نگارش آنها به زبان ساده یاری‌گر متخصصان سلامت و پرستاران در ارتقا سلامت جامعه باشند. این مقاله به گزارش تجربه ایجاد یک مرکز غیر دولتی در خصوص تهیه و اشاعه مواد خواندنی سلامت به زبان ساده پرداخته است. امید است راه اندازی و حمایت از چنین مراکزی علاوه بر ارتقا سلامت جامعه، حقوق بیماران در دسترسی به منابع آموزشی با کیفیت و معتبر را تضمین نماید و ضمن ایجاد زمینه‌ای برای مشارکت گروه‌های مختلف سلامت بستری برای فعالیت فارغ التحصیلان رشته‌های مذکور فراهم نماید.

کلیدواژه‌ها: مواد خواندنی سلامت به زبان ساده، آموزش بیمار، متخصصان سلامت، تجربه

فائزه امینی

دانشجوی دکتری تخصصی، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

حسن اشرفی ریزی

* دانشیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، مرکز تحقیقات فناوری اطلاعات در امور سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول):

E-mail: hassanashrafi@mng.mui.ac.ir

◀ **استناد:** امینی ف، اشرفی ریزی ح. تهیه و اشاعه مواد خواندنی سلامت به زبان ساده: یک تجربه . فصلنامه سواد سلامت. بهار ۱۳۹۷؛ ۳(۱): ۵ - ۹.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۱/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۴/۱۳

مقدمه

بیمارستان‌ها یاری‌گر پزشکان و پرستاران باشند. جهت تحقق این امر در برخی مراکز آموزشی درمانی دولتی کمیته آموزش سلامت این وظیفه را انجام می‌دهد. اما در این مقاله قصد داریم تجربه یک مرکز غیر دولتی را در خصوص تهیه و اشاعه مواد خواندنی سلامت به زبان ساده با مشارکت متخصصان سلامت و کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی بیان نماییم. علت مشارکت کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی با متخصصان سلامت در این فرایند، وجود درس‌هایی در سرفصل‌های تخصصی کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی مانند اصطلاحات پزشکی و بیمارستانی، کلیات پزشکی، جامعه‌شناسی، روانشناسی، اصول کار مرجع، مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی و... است که در آنها ضمن آشنایی با اصطلاحات پزشکی و بیمارستانی و نیز مهارت‌های ارتباطی با اقشار مختلف جامعه، با شیوه‌نیازسنجی و تامین منابع اطلاعات سلامت و نیز ساده‌سازی مطالب علمی آشنا می‌شوند.

شرح تجربه

این مرکز غیر دولتی در سال ۱۳۹۵ در استان اصفهان، با عنوان «کانون توانمندسازی و آموزش بیمار» و با هدف یاری‌رساندن به تیم مراقبت‌های بهداشتی درمانی در خصوص آموزش بیمار و همگام شدن بیمارستان‌ها با سنج‌های اعتبار سنجی شکل گرفت و به تدریج دامنه وظایف آن فراتر از ارائه خدمات به بیمارستان‌ها رفت. اعضای تشکیل‌دهنده این مرکز شامل پزشک، مدیر داخلی، کارکنان تأمین و تایید محتوا و مسئولان بازاریابی و فروش بود. در واقع کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی در قسمت تأمین محتوا به تهیه و ساده‌سازی محتوا می‌پردازند. در این مرکز محتوای مربوط به آموزش بیمار در قالب کتابچه‌های آموزشی، بروشور، جزوه، کتاب و... تهیه می‌شود. منبع اولیه تامین اطلاعات پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی، مقالات مجلات، همچنین وب سایت مراکز آموزشی درمانی و... می‌باشد. مطالب اولیه ابتدا توسط متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی یا متخصصان مربوطه بنابر نیاز تهیه می‌شود. حال اگر توسط کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی

آموزش بیمار از جمله معیارهای تأمین حقوق بیمار و خانواده‌های آنها در مراکز درمانی است (۱). آموزش بیمار را می‌توان مجموعه فعالیت‌هایی دانست که توسط متخصصان مراقبت‌های بهداشتی به منظور دستیابی به نتایج درمانی بهتر از طریق تأمین اطلاعات، دانش و مهارت‌های ضروری برای مدیریت سلامت و نگرانی‌های مرتبط با بیماری، انجام می‌گیرد (۲). از جمله مزیت‌های آموزش بیمار می‌توان به افزایش سطح سواد سلامت، توسعه مهارت‌های خودمراقبتی در بیماری‌های مزمن، افزایش دانش درباره شرایط بیماری، افزایش کیفیت مراقبت و کمک به بیمار در به دست آوردن خودکفایی بیشتر و کاهش هزینه‌های مراقبت‌های بهداشتی اشاره کرد (۳-۵) در کنار مزیت‌های فراوان، موانع فراوانی در اجرای فرآیند آموزش به بیمار وجود دارد که از جمله این موانع می‌توان به وظایف زیاد پرستاران، کمبود وقت پزشکان، پرستاران و مراقبان سلامت جهت آموزش بیماران، تعداد زیاد بیماران، کمبود پرسنل و کمبود منابع آموزشی (۶) به ویژه مواد خواندنی سلامت به زبان ساده (Easy to Read Health Materials) اشاره کرد.

منابع آموزش به بیمار مکمل برنامه آموزش به بیمار است که امروزه به دلیل افزایش هزینه‌های پزشکی ناشی از بیماری و محدودیت‌های زمانی متخصصان حرفه سلامت، مورد استقبال زیادی قرار گرفته‌است. این منابع دارای آخرین اطلاعات درباره بیماری، پیشگیری، درمان و بازگرداندن سلامتی است و در قالب‌های گوناگونی مانند کتابچه، بروشور و مانند آن ارائه می‌شود (۷). شناسایی اطلاعات مفید و نیز نگارش آنها به زبان ساده توسط متخصصان سلامت، کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی و پرستاران صورت می‌گیرد. اما کادر درمان به دلایلی مانند کمبود وقت کمتر به این امر می‌پردازند. بر این اساس کتابداران پزشکی با قابلیت‌ها و توانمندی‌هایی که در شناسایی اطلاعات مفید و نیز اصول نگارش مواد خواندنی سلامت به زبان ساده دارند این خلأ را پوشش می‌دهند (۸). در واقع، کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی می‌توانند در عرصه آموزش بیمار و تهیه منابع آموزش به بیمار در

تهیه شده باشد اعتبار مطلب توسط متخصص آن حوزه تایید و سپس کتابداران و اطلاع رسانی پزشکی اقدام به ساده سازی و قابل فهم کردن مطالب برای بیماران و خانواده‌های آنها می‌پردازند در پایان نیز محتوا دوباره توسط متخصص مربوطه تایید مجدد می‌گردد. کتابداران و اطلاع رسانی پزشکی در ساده و قابل فهم نمودن مطالب برای ذی نفعان به نکات ذیل توجه می‌کنند:

۱. با توجه به شرایط بیماران سعی بر این بوده است که مطالب مفید و ضروری با کمترین حجم در اختیار آنها قرار گیرد؛
۲. از جملات کوتاه و واژه‌های قابل فهم برای بیمار استفاده شود؛
۳. از به کار بردن معادل پزشکی واژه‌ها و واژگان تخصصی بپیچیده تا حد امکان پرهیز می‌شود؛
۴. مخاطب قرار دادن بیمار در کل متن جهت ایجاد انگیزه و حساس نمودن بیمار به موارد بیان شده رعایت می‌شود.
۵. تمام شرایط و ابعاد مختلف زندگی بیمار مانند شغل، فعالیت بدنی و فعالیت‌های روزمره وی و مراقبت‌های ضروری که فرد باید در دوره بیماری تا بهبودی کامل رعایت کند، در حین نگارش در نظر گرفته می‌شوند.
۶. نکات کلیدی همراه با علائم یا پررنگ کردن واژه‌ها مشخص و از علامت‌گذاری‌های مناسب جهت جلب توجه مخاطب استفاده می‌شود.
۷. در هر قسمت از عکس‌های مرتبط استفاده می‌شود.
۸. اندازه قلم و فونت مناسب در نظر گرفته می‌شود.
۹. دستور زبان و آیین نگارش رعایت می‌شود.

پس از تهیه محتوا به زبان ساده، مطالب در اختیار متخصصان سلامت مربوطه قرار می‌گیرد و پس از تأیید نهایی توسط ایشان مطالب آماده انتشار در قالب‌های پیش بینی شده می‌شوند. به طور خلاصه اعتبار اطلاعات توسط متخصص سلامت تایید و ساده و قابل فهم کردن متن توسط کتابداران و اطلاع رسانی پزشکی صورت می‌گیرد. بازاریابی و فروش مواد تهیه شده توسط مسئولان فروش و بازاریابی، از یکی از روش‌های زیر انجام می‌گیرد:

۱. برگزاری جلسات و همایش برای پرستاران و مسئولان آموزش بیمار در شهرهای مختلف و معرفی محصولات؛
۲. برقرار تماس تلفنی با مسئول آموزش بیمار یا سوپروایزر آموزشی بیمارستان و معرفی محصولات و ارسال نمونه؛
۳. حضور در مطب پزشکان و متخصصان سلامت و مراکز بهداشتی درمانی و معرفی محصولات؛
۴. تبلیغات از طریق کانال‌های تلگرامی و سایت؛
۵. ارسال پست الکترونیکی به مسئول آموزش بیمار یا سوپروایزر آموزشی بیمارستان و نیاز سنجی بیمارستان و سپس ارسال محتوای مورد نیاز.

همان طور که اشاره شد مخاطبان این منابع اطلاعاتی شامل بیمارستان‌ها و مراکز آموزشی درمانی دولتی و خصوصی، مطب پزشکان و حتی کتابفروشی‌ها و کتابخانه‌ها (اگر در قالب کتاب منتشر شود) می‌باشد. در ضمن بازخوردهای لازم نیز پس از انتشار به روش‌های مختلف دریافت می‌شود.

نتیجه‌گیری

یکی از دغدغه‌های مسئولان مرتبط با سلامت افزایش و ارتقا سطح سلامت افراد جامعه می‌باشد. برای تحقق این رسالت تعامل و همگرایی بین متخصصان رشته‌های مختلف ضرورت می‌یابد. تأسیس مراکز تهیه مواد خواندنی سلامت به زبان ساده و قابل فهم برای بیماران و خانواده آنها می‌تواند در راستای این رسالت متخصصان سلامت، پرستاران و همچنین کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی را در کنار همدیگر قرار دهد. وجود این مراکز به ویژه در قالب بخش خصوصی می‌تواند مزیت‌هایی را به دنبال داشته باشد که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- آموزش بیماران می‌تواند مستقیم و غیر مستقیم موجب افزایش رضایتمندی بیماران، کاهش اضطراب بیمار و خانواده وی، کاهش دوره بستری، کاهش هزینه‌های درمانی و بهداشتی، بهبود کیفیت زندگی بیمار، افزایش توانمندی و مشارکت در برنامه‌های درمانی و مراقبتی می‌شود و این جزو اهداف

و حجم کاری بالا نمی‌توانند به آموزش بیمار آن چنان که باید بپردازند، لذا کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی می‌توانند به عنوان مشاوران اطلاعات سلامت با تأمین منابع آموزشی مرتبط با آموزش بیمار قسمتی از این امر مهم را بر عهده بگیرند.

در پایان باید گفت راه اندازی و حمایت از چنین مراکز علاوه بر تأمین ارتقا سلامت جامعه، حقوق بیماران در دسترسی به منابع آموزشی با کیفیت و معتبر را تضمین می‌نماید و زمینه مشارکت گروه‌های مختلف سلامت را فراهم کرده و بستری برای فعالیت فارغ التحصیلان کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی و سایر گروه‌ها (یعنی کار آفرینی) را فراهم می‌نماید؛ چرا که دانشگاه‌های جدید باید دانشگاه‌های نوآور و کارآفرین باشند.

اصلی چنین مراکزی است.

- از آنجایی که متخصصان حوزه‌های مختلف سلامت به دلیل کمبود زمان، کمتر در فکر تهیه منابع در زمینه‌هایی مانند رژیم دارویی و درمانی، مراقبت‌ها، ورزش‌ها و فعالیت‌های بدنی بیمار هستند، لذا استفاده از پتانسیل کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی در این زمینه می‌تواند باعث صرفه‌جویی در وقت پزشکان و کاهش مراجعات بعدی بیمار به پزشک شود (به عنوان مثال کتابچه‌های مرتبط با موضوع بارداری و تغییرات دوران بارداری، زایمان و مراقبت‌های بعد از آن، نوزاد و مراقبت‌ها در اختیار متخصصان زنان و زایمان قرار می‌گیرد).
- وجود چنین مراکزی می‌تواند باری را از دوش پرستاران نیز بردارد؛ زیرا اغلب پرستاران معتقدند به دلیل کمبود وقت

References:

1. Bastable SB, Gramet P, Jacobs K, Sopczyk D. Health Professional as Educator: Principles of Teaching and Learning. UK: Jones & Bartlett learning; 2011. Available from: <http://books.google.com/books>.
2. Park M. Nurses' perception of performance and responsibility of patient education. Journal of Korea Academy of Nursing. 2005; 35.
3. Bastable, S.B. Nurse as Educator: Principles of Teaching and Learning for Nursing Practice (2nd Edition). Boston: Jones and Bartlett Publishers, 2009, Chap 11: 134-9.
4. Habel M. Helping patient family takes charge of their health. Patient Education. 2002; 31: 246-8.
5. Varghaei- Paidar A, Zare V, Hassannejhad N, Ranjbar S, Hosseinzadeh M, Imani Sh. A Survey of Nurses and Patients Opinion about Patient Education and Training and Possible Barriers in Madani Cardiovascular Health and Education Center. Depiction of Health 2017; 7(4):22-9. [In Persian]
6. Kalantari S, Karegar Najafi M, Abbaszadeh A, Sanagoo A, Borhani F, Nurses Perception of Performance of Patient Education. Jentashapir 2011; 2(4): 167- 74. [In Persian]
7. Ahmadzadeh Kh, Khosravi A, Arastoopoor Sh, Tahmasebi R. Assessing the Readability of Patient Education Materiala about Diabetes Available in Shiraz Health Centers. Iranian Journal of Medical Education 2014; 14(8): 661-8. [In Persian]
8. Ashrafi-rizi H, Shahrzadi L. Family Health Special Libraries: The Necessity and Functions. Journal of Health Administration 2017; 20(68): 7-9. [In Persian]